

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשְׁת קָרָה

הפטרה: ויאמר שמואל

ב' סיון תשע"ו

יציאת השבת ר"ת 21:18

מברכים חודש תמוז שיחול בימים רביעי וחמישי
המוליד בליל שלישי בשעה 24, 28 דקות וחלק אחד
גליון 392

יציאת השבת:

20:35

ירושלים: 20:31

כניסת השבת:

19:20

ירושלים: 19:14

מי מוכן להשתתף במכרז כזה? הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

על הפסוק בפרשתנו (במדבר פרק טז, א) "וַיִּקַּח קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי. הַסִּבִּיר רִשְׁיָי: בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי – ולא הזכיר בן יעקב שבקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם שנאמר (בראשית מט) "זבקהלם אל תחד כבודי". "רב לכם בני לוי" – דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו, שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב אלא הם חטאו על נפשותם שנאמר: "את מחתות החטאים האלה בנפשותם".

וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן אמר בשבילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר: "כל אלה בנים להימין". אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום? לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה. ומשה היה רואה". (רש"י ע"פ מדרש תנחומא).

כלומר, קורח השתתף במכרז שבו הכללים או שאתה ה'אחד' הנבחר או שאתה מת! כך שמע מפי משה! וקורח שפקח היה, כיצד השתתף במכרז בו יש מעל מאתיים וחמישים מתמודדים מול אהרון הכהן, המכהן בפועל ככהן גדול? איך לא חשש למות? אלא שקורח ידע שעתיד לצאת ממנו שמואל הנביא, אך אם בניו עמו במחלוקת, והם ימותו איך יצא שמואל? אלא ודאי הוא הנבחר. קורח לא לקח בחשבון אפשרות נוספת, שבניו יעשו תשובה וינצלו, וכך יבוא שמואל...

מכל החשבונות של קורח 'הפיקח' עולה מסקנה אחת – "משה אמת ותורתו אמת".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

מחלוקת לשם שמים?

מחלוקת היא דבר נורא שיש להתרחק ממנו. אבל האם תמיד המחלוקת אסורה? מתוך המשנה באבות עולה שיש מקום למחלוקת, יש במחלוקת משהו מפרה המוסיף הבנה ועניין, ואולם הדבר תלוי אם המחלוקת נעשית לשם שמים או לא.

כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאנינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאנינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו: אבות ה, יז

רבנו עובדיה מברטנורא

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – כלומר, שאנשי המחלוקת ההיא מתקיימים ואינם אובדין. כמחלוקת הלל ושמאי שלא אבדו לא תלמידי בית שמאי ולא תלמידי בית הלל. אבל קרח ועדתו אבדו. ואני שמעתי פירוש סופה. תכליתה המבוקש מענינה. והמחלוקת שהיא לשם שמים, התכלית וסוף המבוקש מאותה מחלוקת להשיג האמת. וזה מתקיים כמ"ש מתוך הויכוח יתברר האמת. וכמו שנתברר במחלוקת הלל ושמאי. שהלכה כבית הלל ומחלוקת שאינה לשם שמים תכלית הנרצה בה היא בקשת שררה ואהבת הניצוח. וזה הסוף אינו מתקיים. כמו שמצינו במחלוקת קרח ועדתו. שהתכלית וסוף כוונתם היתה בקשת הכבוד והשררה והיו להיפך:

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – במשנה הקודמת למדנו על שני סוגי אהבה, ובאה משנתנו ללמד על שני סוגי מחלוקת. כל מחלוקת שהיא לשם שמים, כדי לברר את האמת, ולא לקנטר או להתנצח, עתידה מחלוקת זו להגיע לברור האמת ולקיים את הדברים שיתלבנו בה.

ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים – אך מחלוקת שאינה לשם שמים אלא לצורך קינטור או התנצחות, סוף אותה מחלוקת שאין תכליתה מתקיימת.

איזו היא מחלוקת שהוא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי – דוגמא למחלוקת שהיא לשם שמים היא מחלוקת הלל ושמאי, שמתוך מחלוקתם נתבררה ההלכה ונקבעה לדורות ומכאן שיש מקום למחלוקת, אם היא לשם שמים, ואולם פעמים שריבוי המחלוקת היא תוצאה של חסרון בשימוש תלמידי חכמים ולימוד התורה וכמובא בתלמוד (סנהדרין פח, ב):

”מתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל, אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית, ושני בתי דינים של עשרים ושלשה, אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה, ושאר בתי דינים של עשרים ושלשה יושבין בכל עיירות ישראל.

הוצרך הדבר לשאול שואלין מבית דין שבעיר, אם שמעו אמרו להן, ואם לאו באין לזה שסמוך לעירן. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח הר הבית. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח העזרה. ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו אלו ואלו באין ללשכת הגזית, ששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים. ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל. נשאלה שאלה בפניהם, אם שמעו אמרו להם, ואם לאו עומדין למניין. רבו המטמאים טמאו, רבו המטהרין טהרו. משרבו תלמידי שמאי

והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות".

בין הלל לשמאי לא היו אלא מחלוקות מועטות, ואולם בין תלמידיהם רבתה המחלוקת. ופירש הרמב"ם: שני אנשים שווים בשכלם המחלוקות ביניהם מועטות, אך ככל שנתמעטה דרישת התלמידים ביחס לרבותיהם כך רבתה ביניהם המחלוקת.

לא שהם טועים בשמועות, מדגיש הרמב"ם, שהרי לא חייבנו הבורא אלא לשמוע אל השופט שיהיה בימים ההם, אלא שהיו צריכים לברר שמועותיהן הרבה יותר. ומכל מקום מחלוקות אלו של חכמנו נחשבים למחלוקות שהיא לשם שמים.

על שנאת המחלוקת ציווה הרמב"ם באגרת המוסר לבנו וזו לשונו:

"אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכלה הגוף והנפש והמבון ומה נשאר עוד. ראיתי לבנים השחירו, ופחות נפחתו, ומשפחות נספחו, ושרים הורדו מגדולתם ועיירות גדולות נתערערו, וקיבוצים נפרדו, ויחידים נפסדו, ואנשי אמונה אבדו, ונכבדים נקלו ונתבזו בסיבת המחלוקת. נביאים נבאו וחכמים חכמו ופילוסופים חפשו ויספו לספר דעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה. לכן שנאו אותו ונטו מפניו והתרחקו מכל אודהו וגאלי ורעיו. וגם אל כל שאר בשרכם אודב מדנים התנכרו ורחקו קרבתם, פן תספו בכל חטאתם".

ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו – דוגמא למחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו שבאו לקנטר את משה ואהרן מתוך רצונם לקבל כבוד ושררה,

וכיוון שלא היתה כוונתם לשם שמים לא נתקיימה, ומסופר על סופם (במדבר טז, לב-לג): "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל".

ואולם ריבוי חילוקי דעות הוא אחד ממאפייני השיח ההלכתי לדורותיו. בעוד המקרא מדבר בעיקרו בקול אחד, עולמם של חכמים משמיע קולות הרבה, מבטא ריבוי דעות ומשקף ויכוח פנימי כמעט בכל עניין העולה לדיון, עד כדי כך שהווי הלימוד בבית המדרש מתואר לעתים כ"מלחמתה של תורה", המרמז לוויכוחים וההתנצחויות שהם חלק מהותי של חוויית הלימוד. כיוצא בזה דרש ר' אלעזר בן עזריה על הפסוק "דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרועה אחד".

"בעלי אסופות" – אלו תלמידי חכמים שיושבים אסופות אסופות ועוסקים בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמה יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם "נתנו מרועה אחד" – אל אחד נתן, פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים, ברוך הוא, דכתיב: "וידבר אלהים את כל הדברים האלה" (שמות כ, א). אף אתה עשה אוניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין (תגובה ג, ב).

צריך לדעת מתי לחלוק. מצד אחד עלינו להיזהר ממחלוקת הנובעת מאינטרס אישי, אך מצד שני מחלוקת שענינה בירור האמת חשובה לדרך הלימוד, כל זמן שהיא אמצעי, ללא נגיעה אישית.

מהלכות כבוד רבו ות"ח

א. דין תלמיד חכם נוהג גם בזמן הזה לרוב הענינים, ולכן גם בזמן הזה הרואה תלמיד חכם גדול, המופלג בתורה וביראת ה' ומורה הוראות בישראל, יש לברך עליו בשם ומלכות "שחלק מחכמתו ליראיו". וחייב אדם בכבוד רבו ויראתו יותר משל אביו. ומצות עשה לקום מפני כל חכם, אפי' אינו זקן, ואפי' אינו רבו.

ב. תלמיד חכם שמחל על כבודו, כבודו מחול. בין שהוא גדול הדור, בין שהוא סתם חכם, תורה דיליה היא, ויכול למחול. אבל על בזיונו אינו רשאי למחול.

ג. הקם מפני זקן, או מפני תלמיד חכם, צריך לעמוד על עמדו לכבודם כל זמן שהזקן או התלמיד חכם עומד, או עד לאחר שעבר מכנגד פניו ד' אמות.

ד. נאמר בתורה מפני שיבה תקום והדרת פני זקן. ופירשו חז"ל, "שיבה" זה שהוא זקן בשנים, וכמו ששנינו במשנה: "בן שבעים לשיבה". "זקן" זה שקנה חכמה, דהיינו תלמיד חכם, שאפילו הוא צעיר חייבים לקום קימה, מלא קומה, כדי להדר את פניו. והיא מצות עשה מן התורה.

ה. מצות קימה מפני "שיבה" (זקן בשנים), היא מגיל שבעים שנה ומעלה, כי העיקר בזה כדברי הש"ס והפוסקים. והמחמיר לקום מפני זקן בן שישים שנה כדברי האר"י ז"ל, תבא עליו ברכה.

ו. מי שהוא זקן בשנים, ואין ידוע לנו אם הגיע לגיל שבעים שנה, צריך לעמוד מפניו מספק, שספק תורה להחמיר. ומכל מקום בספק אם הוא בן שישים אין צריך להחמיר. וכן לגבי תלמיד חכם שספק אם הגיע להוראה הבקי ברוב התלמוד, בדברים הנוהגים למעשה ובעניני אבן העזר וחושן משפט, או לא, ספק דאורייתא לחומרא, וצריך לעמוד מפניו. אבל אם הוא אברך הלומד בכולל, ואינו יודע לפסוק הלכה, אין צריך לעמוד מפניו.

ז. חייבים לעמוד מלא קומה לזקן בשנים, ודלא כהאומרים דסגי בהידור בעלמא, וכמו כן חייבים לעמוד מלא קומה מפני תלמיד חכם, ולא סגי בהידור.

ח. תלמיד חכם או זקן שנכנסו לבית הכנסת, אין לו לקום מפניהם מיד בכניסתם, ולדון את כל הבית כארבע אמות, אלא עד שיכנסו בתוך ד' אמותיו, שאז יש חיוב גם בזמן הזה לעמוד מלא קומה מפני תלמיד חכם וזקן. אבל אביו או רבו מובהק שנכנסו לבית הכנסת, מיד צריך לקום מפניהם, מפני שחובת קימה מפניהם הוא כמלא עיניו.

ט. עוון גדול הוא לבזות תלמידי חכמים או לשנאותן ח"ו, וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והוא בכלל י' כי דבר ה' בזה, ויש להזהר בזה מאד. [ע"פ ילקוט יוסף לראש"ז שליט"א]

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרופאת: אברהם ואלה ציטרון הי"ו. הי"ה יצחק שושן הי"ו. שרה בת שמחה הי"ו. מרים יהודה הי"ו. ציפורה ויהושע לוי הי"ו. ביבה אלימלך הי"ו. ישי הלוי הי"ו. עזר בן עישה הי"ו. תיקוה בת עזיזה הי"ו. אלגרה בת ג'אן הי"ו. מול בת ענולה הי"ו. פנחס ורחי הי"ו. הראל בן אביגיל הי"ו. אילנה בת סליחה הי"ו. ישי ורחל לוי הי"ו. חנה בת זוהרה הי"ו. סימנטוב משה יהודה הי"ו. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחיות נעדר צה"ל ושבוייו ובהם: אורון שאול, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעלו נשמת הנערים: אייל יפרח הי"ד, גיל-עד שעאר הי"ד, נפתלי יעקב פרנקל הי"ד. ולע"נ חללי מבצע צוק איתן הי"ד. לעלו נשמת: הנרייץ יוסף וצוקל. הגר"מ אליהו וצוקל. רבי מסעוד מלול וצ"ל. הרב שלמה צורף וצ"ל. רבי יעקב שושן וצ"ל. יונה ונה וצ"ל. ברכה ספן וצ"ל. נדיר נחום וצ"ל. ניסים כהן וצ"ל. סופר מנחם וצ"ל. נדריה שמעון בת חיות וצ"ל. מנירה לוי וצ"ל. אסתר בת תורא וצ"ל. אסתר חדר וצ"ל. חנה יצחקי וצ"ל. דנה פונדק וצ"ל. הרב אברהם צוקרמן וצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחיו וצ"ל. אליזה בת פריחה וצ"ל. תירצה ויגדון וצ"ל. ישראל אברהם נתן וצ"ל. אסתר בת זוהרה וצ"ל. אסתר וענבר נחום וצ"ל. ישראל בן שושנה וצ"ל. יצחק בן מול מורחיו וצ"ל. רובי בן שלום צעדי וצ"ל. מרים וענט וצ"ל. עזיזה עמס וצ"ל. יצחק ועמס אטאס וצ"ל. ניסים בן חנה וצ"ל. יצחק ואלה אסטרון וצ"ל. חת יעקב וצ"ל. חהרלל לוי וצ"ל. אליהו טיש וצ"ל. נעמה בת ממדה וצ"ל. יצחק ושמחה אלון וצ"ל. ראובן אלון בן נטיה וצ"ל. סליקה שושן וצ"ל. לאוהא מרד וצ"ל. זוהרה בת חנה וצ"ל. עליזה כהן וצ"ל. ר' חיים אדענה וצ"ל. לוי יצחק אמרדי וצ"ל. אורי אורן מועלם וצ"ל. ישראל בן גמרה וצ"ל. חד חגיבי וצ"ל. חד גוסטברג וצ"ל. יואל דללי וצ"ל. עמס דמרי וצ"ל. רבי חד חבון וצ"ל. יעקב ועקנן וצ"ל. עישה דקן וצ"ל. חתי אגול וצ"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצ, ויצטיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה